

2. Гетьман В.Г. Современный этап развития системы международных стандартов финансовой отчетности и вопросы подготовки в ВУЗах кадров бухгалтеров и аудиторов // Все для бухгалтера, №021 от 15.11.2007.
3. Международный стандарт финансовой отчетности для малых и средних предприятий// <http://www.accountingreform.ru/cgi-bin>.

В статье отражены направления развития инновационных процессов в Украине. Определены проблемные моменты учет, в частности идентификации человеческого капитала с объектом учет, а также очерчено перспективы применения МСФО, для малого и среднего бизнеса.

In the article directions of development of innovative processes are reflected in Ukraine. Problem moments are certain account, in particular authentications of human capital with an object account, and also outlined prospects of application of IFRS, for small and middle business.

УДК 338.46.027

Т.А. Семенович, канд. екон. наук

Кіровоградський національний технічний університет

Фінансове забезпечення функціонування підприємств теплопостачання

В статті розглянуті основні проблеми збитковості підприємств теплозабезпечення. Пропонуються основні напрямки розвитку системи теплопостачання. Наводяться заходи для оздоровлення галузі.

сфера теплопостачання, покращення фінансового стану підприємств теплозабезпечення

Останнім часом проблеми пов'язані з фінансуванням житлово-комунального господарства стали об'єктом пильної уваги різних політичних сил країни і викликають значний інтерес громадськості. Проте суттєвих позитивних змін у цій сфері не відбувається. Фінансово-економічний стан галузі характеризується хронічною збитковістю, значним рівнем дебіторської та кредиторської заборгованості, високим рівнем зносу основних фондів.

Однієї зі структурних складових житлово-комунального господарства є сфера теплозабезпечення населення, що активно реформується на даному етапі розвитку Кіровоградської області та країни в цілому.

Саме тому актуальним постає питання стосовно аналізу фінансового становища сфери теплозабезпечення населення, як на загальнодержавному так і галузевому рівні, виявлення її сильних та слабких сторін та визначення основних причин погіршення її фінансового становища, розробка рекомендацій щодо їх подолання.

Питання управління раціональним використанням енергоресурсів у житлово-комунальному господарстві знайшли відображення в наукових працях вчених-економістів В.Н. Амітана, В.М. Інякіна, Б.Т. Кліяненка, Н.Й. Конищевої, Г.О. Крамаренко, Г.І. Онищука, В.П. Полуянова, В.І. Торкатюка, Л.М. Шутенка та ін.

Вагомий внесок у дослідження питань регіонального розвитку, розширення сфери діяльності органів місцевого самоврядування зробили А.Є.Ачкасов, П.Т. Бубенко, А.П. Голиков, М.І. Долишній, С.І.Дорогунцов, Г.В. Ковалевський, В.А.Лушкін, В.П. Ніколаєв, В.І.Сергієнко, Л.С. Шевченко, М.Г. Чумаченко.

Система мотивації впровадження енергозберігаючих технологій у ЖКГ

оптимізує економічні відносини між учасниками ринку житлово-комунальних послуг, сприяє підвищенню ефективності використання енергетичних ресурсів і діяльності галузі в цілому. Науково-практичне вирішення проблеми впровадження енергозберігаючих технологій у ЖКГ з урахуванням реалізації механізму економічної мотивації – першочергове завдання формування ринкових відносин у житлово-комунальному господарстві регіонів й України.

Метою написання статті є запропонувати заходи які змогли би не лише покращити фінансове забезпечення підприємств теплопостачання, а й ліквідувати глибинні причини фінансової кризи підприємств.

Методологічною основою дослідження є фундаментальні положення законів економічної теорії, макро- та мікроекономіки. При оцінці стану роботи підприємств теплопостачання використовувались методи порівняльного та системного аналізу, а також наукового відбору. Метод теоретико-логічного та критичного аналізу використано для оцінки ситуації, що склалась в сфері теплопостачання з метою доведення необхідності її реформування. Метод узагальнення теоретичних досліджень, аналітичні методи, а також сутність законів вартості, попиту та пропозиції було використано при визначенні напрямків реформування фінансового забезпечення підприємств теплопостачання.

Протягом останніх років питання соціальної політики мають безпосередній вплив на житлово-комунальне господарство. Розширення пільгових категорій громадян, що мають право на знижки в оплаті послуг, постійне недофінансування соціальних програм погіршує стан підприємств теплопостачання.

Проведене дослідження виявило ряд головних проблем централізованого теплопостачання в Україні. Для зручності розділимо існуючі проблеми на три основні групи.

До першої групи віднесемо проблеми пов'язанні з джерелами тепла:

- недосконалість принципової схеми централізованого теплопостачання;
- фізично зношене, морально застаріле основне та допоміжне обладнання котелень;
- гідравлічна розбалансованість системи теплопостачання.

До другої групи віднесемо проблеми, що пов'язанні із тепловими пунктами та тепловими мережами:

- фізично зношені трубопроводи теплових мереж;
- незадовільний стан будівельної складової теплових мереж;
- гідравлічна розбалансованість системи теплопостачання;
- недосконалість автоматизації гідравлічного режиму системи опалення;
- втрати теплової енергії через теплову ізоляцію більше допустимих норм;
- відсутність регулюючої апаратури на теплових мережах;
- неякісне і не завжди кваліфіковане обслуговування теплових пунктів, насосних станцій обслуговуючим персоналом.

До третьої групи відносимо проблеми, що пов'язанні із споживачами теплопостачання:

- відсутність погодного та пофасадного регулювання;
- втрати теплової енергії в будівлі більше допустимих норм;
- втрати електроенергії в мінімального водорозбору гарячої води;
- несанкціоноване втручання мешканців в роботу системи опалення та системи гарячого водопостачання без дозволу експлуатаційного персоналу.

Тенденції які мають місце свідчать про те, що у найближчій перспективі слід очікувати, що бюджетне фінансування залишиться на існуючому рівні ще досить

довгий час, збережеться напруженою ситуація з обіговими коштами підприємств теплопостачання через кризу неплатежів та відсутність податкових пільг для підприємств галузі, не зміниться ситуація щодо доступу до кредитних ресурсів з причин жорсткої кредитної політики, а отже питання фінансування та відновлення виробничих потужностей сфери теплозабезпечення лише загострюється і потребує негайного вирішення.

Підприємства комунальної власності можуть працювати рентабельно, але для цього їм необхідно вирішити основну проблему - подолати дефіцит фінансових ресурсів. Істотним фактором незадовільного фінансового стану підприємств є відсутність матеріальної відповідальності споживачів за несплату або несвоєчасну оплату послуги, відсутність взаємної відповідальності сторін щодо якості наданих послуг і оплати їх споживачами. Не працює механізм припинення надання послуг, тобто відключення. Необхідно установити чіткі і прозорі взаємні права й обов'язки всіх суб'єктів процесу виробництва і споживання теплової енергії, а також можливість реального рішення спорів в судовому порядку у випадку порушення.

Основними напрямками розвитку систем теплопостачання є:

- планування теплопостачання, розроблення та реалізація схем теплопостачання міст та інших населених пунктів України, строк дії яких має бути не менше 5 - 7 років на основі оптимального поєднання централізованих та децентралізованих систем теплопостачання;
- впровадження когенераційних установок, у тому числі на базі діючих опалювальних котелень;
- використання нетрадиційних і поновлюваних джерел енергії, у тому числі енергії сонця, вітру, біогазу, геотермальних вод, відходів виробництва;
- впровадження високоефективного теплоенергетичного обладнання і матеріалів у новостворюваних та діючих системах теплопостачання, зокрема, котлів з підвищеним коефіцієнтом корисної дії, утилізаторів тепла вихідних газів, малогабаритних теплообмінних апаратів, уніфікованих блочних палиникових пристроїв з автоматикою, приладів диспетчерського контролю та управління технологічними процесами;
- зниження втрат при транспортуванні теплової енергії в магістральних та розподільчих теплових мережах методами впровадження сучасних видів теплоізоляції, у тому числі із спінених полімерних матеріалів;
- підвищення строків експлуатації трубопроводів методами впровадження нових видів антикорозійних покриттів та засобів електрохімічного захисту, використання неметалевих трубопроводів;
- впровадження попереджувальної діагностики (енергетичного обстеження) стану систем теплопостачання у процесі експлуатації.

Однією із актуальніших проблем сфери теплопостачання є впровадження енергозбереження.

Стан теплових мереж України можна охарактеризувати як незадовільний. Їм притаманні високі втрати: від 8 до 25% в залежності від довжини мережі. Перехід до сучасних методів прокладки та ізоляції труб може допомогти зберегти до 22% паливних ресурсів, і, відповідно, значно скоротити викиди парникових газів.

Основними факторами ефективності мережі передачі тепла є ізоляція трубопроводів та проектування мережі. Для більш старих систем, що вимагають підвищення їхньої ефективності, в основному необхідно зосередитися на теплоізоляції. За останні роки з'явилося багато технологічних новинок в галузі теплоізоляції. Для нових систем теплопостачання разом з новітніми теплоізоляційними підходами важливу роль відіграватимуть рішення стосовно довжини, типу труб та методів

прокладки в кожному окремому випадку.

В Україні, в результаті неефективної теплоізоляції житлових та громадських будівель, від 30 до 50 відсотків тепла розсіюється у навколишньому середовищі.

Найскладнішим завданням в будь-якій країні є створення такої системи організації теплопостачання, яка б надавала споживачеві стимулів збереження теплової енергії. Існує багато шляхів підвищення ефективності споживання тепла, серед яких як прості, так і складні та дорогі:

- встановлення лічильників для кожної квартири та кожного будинку;
- встановлення системи теплоконтролю для кожної квартири та кожного будинку;
- заміна чи утеплення вікон;
- заправлення чи заміна ізоляції труб;
- заправлення чи заміна ізоляції підвалів, горищ, дахів будинків;
- ремонтування чи заміна входних дверей та вікон під'їздів;
- ремонтування чи заміна дверей квартир.

Відомо, що теплоізоляція стін принесе економію 75% загальної економії енергії, на що необхідно буде витратити 48% коштів а реконструкція вікон принесе 10% економії від загальної економії енергії та коштуватиме 37% від загальної суми.

Підвищення ефективності систем централізованого теплопостачання на етапах виробництва, постачання та споживання тепла призведе до значної економії енергоресурсів та водночас до суттєвого скорочення викидів парникових газів. Напрями вдосконалення та варіанти вирішення проблеми добре відомі в країні - їх тільки треба впровадити у життя. Перешкоди на шляху до підвищення ефективності галузі можуть бути усунені за допомогою підвищення обізнаності громадської з проблемою, здійснення стратегічних та організаційних реформ, вдосконалення нормативно-правової бази. В Україні вже існують приклади проектів вдосконалення систем централізованого теплопостачання, що стають реальністю завдяки зусиллям приватних підприємств, місцевих та загальнонаціональних урядових структур.

Одним із таких проектів є укладання контрактів концесій за схемою «будівництво – експлуатація – передача в оренду» та договорів лізингу з метою залучення коштів приватного сектору для фінансування проектів енергозбереження (наприклад, реконструкція насосних станцій або теплоцентралей).

Іншим видом проектів є впровадження автономного опалення. Кількість встановленого автономного опалення в багатопверхівок м. Кіровограда з кожним роком росте.

Однією з тенденцій останніх років на українському ринку є збільшення інвестицій в теплотехнічне обладнання - як житлових об'єктів, так і індустріальних, і це закономірно: система опалення, що залишилася від радянських часів, м'яко кажучи, віджила своє. Необхідне комплексне переоснащення морально застарілого обладнання з використанням якісної та надійної продукції.

Але споживачу необхідне не просто якісне обладнання, а його гарантовано довгострокова, безпечна робота. Таку роботу забезпечує цілий комплекс послуг, тому придбання продукції - лише початок. Звичайно, роботу над обладнанням автономної котельної чи встановлення опалювальної системи слід довіряти професіоналам.

Основними важелями, які створюють достатній рівень фінансування підприємств теплового господарства, є:

- забезпечення в 2008– 2010 роках стовідсоткової оплати споживачами вартості послуг теплопостачання;
- удосконалення системи надання пільг та субсидій з оплати за тепло;

- забезпечення цільового використання складових тарифу – амортизаційних відрахувань, частини прибутку – для модернізації і розвитку підприємств теплопостачання;
- формування фінансово-кредитної системи модернізації та розвитку теплового господарства на території місцевого самоврядування, механізму залучення та повернення короткострокових і довгострокових кредитів та інвестицій;
- ліквідація заборгованості за енергоносії, використовуючи систему перспективних заходів інвестиційного характеру і оперативних заходів адміністративно-фінансового характеру, які здійснюватимуться на загальнодержавному і місцевому рівнях, а також на рівні підприємств галузі (табл. 1) [2].

Таблиця 1 – Система заходів по ліквідації заборгованості за енергію на підприємства теплопостачання

Зміст заходу	Очікувані результати	Джерело коштів
<i>заходи на рівні держави</i>		
ліквідація заборгованості за пільги і субсидії	- разове підвищення доходів населення; - ліквідація пільг за професійною ознакою	державна
оподаткування підприємств сфери теплопостачання за касовим методом	- зменшення штучної податкової заборгованості за неоплачені послуги	державна
<i>заходи на регіональному рівні</i>		
встановлення економічно обґрунтованого тарифу або режиму дотацій із місцевих бюджетів	- забезпечення нормальної операційної діяльності й поточної безбитковості; - мобілізація в тарифах амортизаційних коштів для здійснення ремонтів у нормативних обсягах	споживачі
<i>заходи на рівні підприємств теплопостачання</i>		
ліквідація заборгованості населення за тепло та гарячу воду	- реструктуризація боргів	споживачі
поліпшення управління витратами	- скорочення операційних витрат	підприємство
залучення коштів у ресурсозбереження	- ефект від економії споживання ресурсів	зовнішні інвестори та реінвестування коштів підприємства

Разом з тим відкритим залишається питання створення ефективного механізму залучення інвестицій, як іноземних так і власних. Необхідно зазначити що, на нашу думку, пріоритетними напрямками здійснення інвестицій на даному етапі є:

- відновлення та модернізація основних фондів галузі;
- зменшення витрат та втрат енергоносіїв через проведення ефективної енергозберігаючої політики;
- демонополізація і розвиток конкурентного середовища через залучення різних форм власності для надання житлово-комунальних послуг на конкурсній (тендерній) основі;
- підтримка науково-технічних програм розвитку теплового господарства, його модернізація;
- створення високоефективного вітчизняного обладнання та механізмів щодо забезпечення підприємств та населення більш якісними послугами.

Вирішення всіх вище перерахованих проблем функціонування та фінансування теплопостачання в Україні потребує комплексного підходу, який може бути реалізований завдяки розробці та впровадженню стратегії реформування надання послуг щодо теплозабезпечення підприємств та населення в Україні (табл. 2).

Таким чином, можна зробити наступний висновок, що запропоновані заходи по покращенню фінансового забезпечення підприємств теплопостачання потребують

розробки загальнодержавної концепції та вдосконалення існуючої програми реформування і розвитку житлово-комунального господарства.

Існування залежності стійкого фінансового стану підприємств теплопостачання від платоспроможного попиту населення, особливо при існуючих низьких доходах, виступає свідченням неефективності функціонування всієї системи. В існуючих умовах виникає нагальна необхідність реформування підприємств теплопостачання не як окремої сфери економіки, а як складової галузі.

Таблиця 2 - Стратегія реформування сфери теплопостачання населення

Основні заходи	Зміст заходу	Очікувані результати
Забезпечення ефективного управління та регулювання діяльності підприємств природної монополії у сфері тепло забезпечення населення	- розробити концепцію державного регулювання діяльності підприємств природної монополії; - розробити нормативно-правові акти щодо особливостей передачі в оренду, концесію об'єктів теплопостачання, що перебувають у комунальній власності; - контролювати дотримання підприємствами природних монополій ліцензійних умов.	- утворення прозорої системи державного регулювання ринку теплової енергії; - створення передумов належного використання майнових комплексів підприємств теплозабезпечення; - забезпечення високого рівня якості послуг теплопостачання.
Запровадження моніторингу стану реформування і розвитку підприємств теплопостачання	- розробити комплексну загальнодержавну систему оцінки та реформування підприємств теплопостачання; - удосконалити форми статистичної звітності; - забезпечити моніторинг стану реформування і розвитку сфери теплозабезпечення населення.	- інформаційно-статистичне забезпечення діяльності підприємств теплопостачання; - забезпечення достовірної інформації стосовно діяльності підприємств теплопостачання; - створення автоматизованої системи звітності підприємств сфери теплопостачання.
Підготовка кадрів з питань реформування і розвитку підприємств теплозабезпечення	- забезпечити розроблення навчальних програм з питань пов'язаних з реформуванням і розвитком підприємств теплопостачання.	- підвищення кваліфікації державних службовців, працівників підприємств теплозабезпечення.
Залучення на конкурсних засадах підприємств усіх форм власності до надання послуг тепло забезпечення	- розробити нормативно-правові акти щодо порядку проведення конкурсу; - забезпечити щорічне складання та оприлюднення фінансової звітності підприємств теплозабезпечення.	- нормативно-правове забезпечення проведення конкурсу; - створення конкурентного середовища на ринку теплової енергії.
Запровадження нового механізму формування тарифів за тепло та гарячу воду	- встановлення плати за послуги відповідно до їх якості та обсягів споживання.	- удосконалення врегулювання відносин між споживачем і виробником теплової енергії.
Розвиток і реконструкція централізованих систем теплопостачання	- створити регіональні фонди кредитування розвитку підприємств теплопостачання; - забезпечити реалізацію проектів вдосконалення теплопостачання за рахунок їх децентралізації.	- створення умов для залучення не бюджетних інвестицій у розвиток об'єктів теплопостачання; - підвищення якості послуг теплопостачання.
Проведення ефективної енергозберігаючої політики	- впровадження енергозберігаючих технологій і обладнання; - запровадити механізм економічного стимулювання енергозбереження на підприємствах тепло забезпечення.	- зменшення питомих витрат енергоресурсів при виробництві тепла; - заохочення роботи щодо енергозбереження у сфері теплопостачання.
Забезпечення технічного регулювання та стандартизації у сфері теплопостачання	- розробити нормативні акти щодо стандартизації у сфері теплопостачання; - запровадження системи контролю за якістю наданих послуг.	- забезпечення технічного регулювання та стандартизації на ринку тепла; - створення умов покращення якості послуг теплозабезпечення.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що використання обґрунтованої стратегії реформування сфери теплопостачання населення дозволить підвищити якість наданих послуг та зменшити їх собівартість. Реалізація рекомендованої стратегії може бути здійснена тільки при реконструкції підприємств теплопостачання.

Теоретичне значення дослідження полягає у тому, що для ліквідації заборгованості підприємств теплопостачання систематизований комплекс заходів.

Однак наукові проблеми з організації ефективного фінансового забезпечення у житлово-комунальному господарстві на регіональному та галузевому рівнях у сучасних економічних умовах і узгодження економічних інтересів виробників та споживачів житлово-комунальних послуг залишаються до кінця невирішеними.

Список літератури

1. Коплюк Н.В. Оцінка та управління ефективністю діяльності підприємств на основі показників ресурсозбереження / Праці конференції. Частина 1. Ред. Ступін О.Б.-Донецьк: ДонНУ, 2004.-С.66-68.
2. Ніколаєв В.П. Зміцнення фінансового стану комунальної галузі // Фінанси України.-2003.-№6.- С.75-81.
3. Мельник І.Г. Застосування нових фінансових інструментів для здійснення інвестицій в житлово-комунальну сферу// Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 190: том II – Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. – С. 455-459.
4. Закон України „Про загальнодержавну Програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004-2010 роки”//www.rada.gov.ua.
5. Мельник І.Г. Застосування нових фінансових інструментів для здійснення інвестицій в житлово-комунальну сферу// Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 190: том II – Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. – С. 455-459.
6. Кравцова Л.В. Моделирование системы мотивации внедрения энергосберегающих технологий в жилищно-коммунальное хозяйство // Реализация региональных программ реформирования и развития жилищно-коммунального хозяйства: Материалы всеукраинской науч.-практ. конф. (19-20 мая 2005 г.). - Харьков, 2005. – С.172-174.

В статье рассмотрены основные проблемы убыточности предприятий обеспечивающих тепло. Предлагаются основные направления развития системы теплоснабжения. Наводятся мероприятия для оздоровления отрасли.

In the article the basic problems of unprofitable of enterprises providing warmly are considered. Basic directions of development of the system of providing warmly are offered. Measures for making of industry healthy are pointed.